

Årsmelding for Litteraturhuset i Trondheim 2016

15. oktober 2016 åpnet Litteraturhuset i Trondheim i nye lokaler i det nye «Kulturkvartalet» i Søndre gate 1 og Kongens gate 2. Over 300 mennesker var tilstede under selve åpningen, som ble forestått av barnebokfigurene Jakob og Neikob. Siden åpningen har 4107 mennesker besøkt litteraturhusets arrangement. De mange positive tilbakemeldingene har vist at det har vært behov for et litteraturhus i Trondheim, og at det er bra at det nå endelig er på plass. Et viktig mål er nådd, men det gjenstår fremdeles mye arbeid før litteraturhuset er etablert med en drivverdig organisasjon som kan holde oppe det høye aktivitetsnivået det er lagt opp til.

Styre og organisasjon

Foreningen Litteraturhuset i Trondheim har i 2016 bestått av et styre og en ansatt prosjektleder. I tillegg har frivillige bistått i arbeidet med program og gjennomføring av arrangement. To personer har i en kortere periode vært ansatt på timebasis for å bistå i etableringsarbeidet.

Styret i Foreningen Litteraturhuset i Trondheim har i 2016 bestått av følgende personer:

Cathrine Stadsvik, styreleder

Guri Sørungard Botheim, styremedlem (Ingrid Rognes Solbu er fungerende avdelingsleder for Norsk Forfattersentrum Midt-Norge mens Botheim er i permisjon, og overtar dennes plass i styret i perioden 10.10.16–28.02.18).

Arne Blix, styremedlem

Christian Fossen, styremedlem

Rune Fånes Hjemås, styremedlem

Inger Helen Hommefoss Johnsen, styremedlem

Erica Löfström, styremedlem

Kristoffer Lund Vik-Langlie, styremedlem

Prosjektleder i 2016 har vært **Trond Åm**. Fra 1.1.2017 er han ansatt som daglig leder for litteraturhuset, etter en offentlig ansettelsesprosess med utlysning og intervju av aktuelle kandidater.

Etablering

Foreningens viktigste oppgave i 2016 har vært etablering av litteraturhuset. Prosjektleder leverte en utredning av tre ulike konsepter som kunne være aktuelle, og styret gikk i oktober 2015 enstemmig inn for å anbefale en samlokalisering med kunsthallen og Trondheim folkebibliotek. Utredningen og styrets anbefaling lå til grunn for politiske bevilgninger i Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune om å etablere et litteraturhus i 2016.

Fra januar 2016 har prosjektleder og styret arbeidet for å finne konkrete løsninger for en etablering i Kulturkvartalet. Det har hele tida vært en utfordring at byggeprosessen forut for vedtaket om etablering av et litteraturhus allerede hadde kommet så langt, at det ikke uten videre var lett å finne plass til et litteraturhus i den tidligere Hovedbrannstasjonen.

Litteraturhuset hadde i sin utredning og i sine ønsker overfor kommune og utleier lagt noen føringer som bare delvis kunne imøtekommes. Blant annet var det ikke mulig for utleier å tilby et eget arrangementslokale til litteraturhuset, og lokalene var heller ikke store nok til å kunne tilby skriveplasser til forfattermiljøet. Litteraturhuset fikk tilbud om lokaler i det som tidligere var vaktrom på brannstasjonen. Svært god beliggenhet og fine lokaler, men bare 62,5 kvadratmeter stort. Utleier foreslo som alternativ at litteraturhuset skulle gå i dialog med kafédriveren i nabolokalet om å bruke kaféen som arrangementslokale. I tillegg var lokalene litteraturhuset ble tilbudt svært dyre i forhold til markedspris, blant annet på grunn av en innbakt moms som det ikke momspliktige litteraturhuset ikke hadde mulighet til å få tilbakebetalt.

På grunn av begrensningene i konseptet utredet prosjektleder også muligheten for å bli værende i lokalene i Bakkegata 1A, og utvikle litteraturhuset der. Prosjektleder la deretter fram en ny utredning med to ulike alternativer, som ble forelagt Trondheim kommune og styret i Foreningen Litteraturhuset i Trondheim. Prosjektleder ble enig med Trondheim folkebibliotek om hovedlinjene for et samarbeid med biblioteket, som blant annet innebærer muligheten for skriveplasser på biblioteket, i tillegg til anledning til å leie ut bibliotekets arealer til arrangement og ekstern møteutleie. Det kom også til enighet om hovedlinjene for et samarbeid mellom litteraturhuset og den kommende Sellanraa Bok & Bar om samarbeidet i kaféen. Rådmannen i Trondheim kommune anbefalte på bakgrunn av denne utredningen en etablering av litteraturhuset i brannstasjonen, i en sambruksløsning med folkebiblioteket og kunsthallen.

I juni ble det kjent at Stiftelsen Fritt Ord bevilget 400 000 kroner i etableringsstøtte til litteraturhuset. Samme måned ble det også signert en samarbeidsavtale mellom NTNU og litteraturhuset, som innebærer at NTNU bidrar med 100 000 kroner for 2016.

På styremøte 30. juni vedtok styret i Foreningen Litteraturhuset i Trondheim – med seks mot to stemmer – å gå for en etablering i Kulturkvartalet. Prosjektleder hadde på forhånd anbefalt denne løsningen.

1. juli ble leiekontrakten med utleier i brannstasjonen signert. Deretter begynte arbeidet med å få etableringa på plass. Tilbud på teknisk utstyr, innredning i lokalene og grafisk profil/hjemmeside ble innhentet. Prosessen ble vesentlig heftet av en uavklarhet vedrørende husleiegaranti i leiekontrakten. Utleier hadde formidlet at kommunen kunne stille garanti som alternativ til husleiegaranti og depositumskonto. Da det viste seg at kommunen ikke stiller slik garanti, stod litteraturhuset plutselig i en situasjon hvor det ikke fantes dekning i etableringsbudsjettet til å betale denne garantien. Først i slutten av september ble det funnet en løsning, ved at prosjektleder inngikk en avtale med leverandørene av teknisk utstyr, innredning og grafisk profil om at halvparten av kostnadene betales av neste års budsjett. 124 205 kroner kunne dermed settes på sperret depositumskonto i Sparebanken SMN. Forsinkelsen medførte merkostnader på 35 638 kr i utgifter til strømuttak på Sellanraa, fordi nødvendige avtaler ikke kunne inngås før spørsmålet om husleiegaranti var avklart.

I slutten av september ble det også klart at Kulturrådet bevilget støtte til teknisk utstyr på 150 000 kr. Kulturrådet aksepterte også at litteraturhuset betaler kostnadene i to omganger overfor leverandør.

Da Litteraturhuset åpnet 15. oktober, var de økonomiske rammene rundt etableringa i havn. Litteraturhuset kunne vise til et budsjett som gikk rundt med et nødscrik, men merkostnadene forbundet med etableringa ville innebære en vesentlig forsinkelse i det videre arbeidet med å etablere litteraturhusets drift.

Prosjektleder tok deretter kontakt med politikere i Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune, for å se på muligheten for en økning i deres bevilgninger. Prosjektleder ble oppfordret til å sende en søknad om engangsstøtte til etablering til Trondheim kommune. Også fylkeskommunen signalerte at de ville kunne øke sin bevilgning i forhold til rådmannens budsjett. Sør-Trøndelag fylkeskommune vedtok en driftsbevilgning på 300 000 kr. I tillegg ble det vedtatt prosjektstøtte til prosjektet «Det nye Trøndelag» på 100 000 kroner. Trondheim kommune vedtok en driftsbevilgning på 800 000 kroner – i tråd med

rådmannens innstilling, men vedtok en engangsstøtte i forbindelse med etablering på 300 000 kroner.

Med disse bevilgningene har litteraturhuset et vesentlig bedre utgangspunkt for å komme i vanlig drift i løpet av 2017.

Åpningen

Til tross for at Litteraturhuset åpnet midt i høstferien, var det fullt til randen da Jakob og Neikob foresto den offisielle åpningen av Litteraturhuset på Kulturtorget om formiddagen den 15. oktober. Litteraturhuset hadde på forhånd invitert forfatteren Kari Stai til å skrive en dialog spesielt til åpningen av litteraturhuset, og den vakte stor entusiasme, både blant barn og voksne. Skuespillerelever fra Teaterhøgskolen i Nord-Trøndelag spilte rollene som Jakob og Neikob, og det var Tuva, et av barna i salen, som fikk æren av å klippe snora. Etterpå fulgte Pulverheksa og Ingunn Aamodt. Debutanten Sara Sølberg og Torgrim Eggen bidro med lesninger på Sellanraa Bok & Bar seinere på ettermiddagen, og på kveldstid var det duket for kveldens hovedgjest, Edvard Hoem, som holdt foredraget *Slåttekar i himmelen og Bror din på prærien* for et fullsatt kulturtorg. Hoem ble intervjuet av Adresseavisen, og sitert på at «litteraturhus her er den beste ideen jeg har hørt på lenge». I det hele tatt var det en positiv stemning og god mottakelse av det nye litteraturhuset. Både NTNUs prorektor Kari Melby, styreleder Cathrine Stadsvik, biblioteksjef Berit Skillingsaas Nygård og politiker Kjetil Utne holdt korte taler. I følge besøkstallene var over 2000 mennesker innom i løpet av åpningsdagen.

På kveldstid var det fest, med DJ Ranja Bojer og opplesninger ved flere av forfatterne som har bidratt til «Atlas over Trondheim» - litteraturbenk-prosjektet som innslag. I tillegg var det debatt om debattbyen Trondheim – ledet av Stein Mortensholm, med Jo Skårderud, Daniel Johansen og Tone Sofie Aglen i panelet.

Program og besøkstall

Litteraturhuset begynte med egne, regelmessige arrangement allerede høsten 2015. Hensikten var å vise hva et litteraturhus i Trondheim kunne være, og hva det kunne tilføre byen. Aktiviteten og de mange positive tilbakemeldingene har sannsynligvis hatt avgjørende betydning for at kommune og fylkeskommune vedtok etablering av et litteraturhus allerede i desember 2015.

Det var naturlig å videreføre og utvikle virksomheten parallelt med at arbeidet med etablering gikk i gang. Gjennom programarbeidet har litteraturhuset knyttet til seg mange viktige samarbeidspartnere, og arrangementene har skapt stor oppmerksomhet rundt litteraturhuset.

Vårprogrammet åpnet spektakulært med lanseringa av Jørgen Brekkes nye kriminalroman 14. januar. Lanseringa foregikk fra en stige bil på Torget, hvor Brekke leste utdrag av romanen ved toppen av Olav Tryggvason-statuen, hvor et avkappet hode blir funnet i romanen. Noen dager seinere trakk arkitekt Ole Wiig 300 tilskuere på Kulturtorget i Trondheim folkebibliotek til et møte om byutvikling. I løpet av våren 2016 arrangerte litteraturhuset i alt 27 arrangement. Blant dem en samtale mellom Vigdis Hjorth, Brit Bildøen og Ruth Lillegraven, en samtale om Gud og litteratur i Nidarosdomen, et foredrag på Skistua, en møteserie om radikaliserings samarbeid med Mangfoldhuset, Poesiti - en poesiserie i samarbeid med Forfattersentrum, flere barnearrangement og litterære måltid i samarbeid med restuaranten Alma's – for å nevne noe. Blant gjestene til litterært måltid var Gert Nygårdshaug, Morten Strøksnes og Brit Andersen.

Høstprogrammet ble forsøkt trenert i så stor grad som mulig, for å holde igjen til åpningen i oktober. Noen arrangement ble det allikevel funnet plass til, blant annet et samarbeid med Rosenborg og Adresseavisen om en samtale om fotball, litteratur og filosofi i august, et litterært måltid om Cuba og en samtale om boksing og litteratur i forbindelse med Cecilia Brækhus' viktige proffkamp i september.

Åpningshelga begynte med en samtale mellom psykiater Finn Skårderud og forfatteren Linnéa Myhre om spisevegring. 250 betalende gjester overvar samtalen. Kari Stai ble invitert til å skrive en dialog til sine barnebokfigurer Jakob og Neikob til selve åpningen, som foregikk i familievennlig tid på dagtid. Kulturtorget var fylt til randen, og også på kveldsdelen av åpningen var det fullt. 300 mennesker hørte Edvard Hoem holde foredrag, og festen var godt besøkt, men litterære innslag og en debatt om debatten.

I løpet av høsten avviklet litteraturhuset 71 arrangement. Blant høydepunktene finner vi nobelprisvinner Edvard Mosers foredrag 5.12, som etter publikumspågangen å dømme kunne ha fylt Kulturtorget mange ganger på rad. Konserten med Jan Erik Vold med venner var også godt besøkt, likeledes samtalen mellom Helene Uri og Peder Kjøs 7.12.

Litteraturhuset har ellers vært involvert i en rekke gode samarbeidsarrangement. I november samarbeidet litteraturhuset om en samtale om norske medier under Dokumentarfilmfestivalen. Poesiti og de litterære måltidene på Alma's har blitt videreført, og Sakprosafestivalen ble

arrangert for første gang, og er et samarbeid mellom Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, NTNU og Litteraturhuset.

Totalt hadde litteraturhuset 4107 besøkende bare siden åpningen. Av dem var 1485 betalende gjester. På grunn av den begrensede økonomien og ønske om å få så mange og så gode arrangement som mulig, har litteraturhuset i løpet av høsten tatt inngangspenger for en god del arrangement. Erfaringene med dette har vært gode. Blant annet som følge av dette har det vært mulig å ha så mange som vi har hatt i løpet av høsten. Totalt hadde litteraturhuset 6815 besøkende på sine arrangement i 2016.

Litteraturhuset har også i 2016 hatt en egen programgruppe, bestående av enkeltpersoner fra styret og andre frivillige. Programgruppa har fungert som en viktig referansegruppe i programarbeidet, og enkeltmedlemmer har også bidratt med egne arrangement og til gjennomføring. I forbindelse med åpningen lyste prosjektleder ut praktikantstillinger blant studentene ved Institutt for språk og litteratur ved NTNU. Ni studenter har siden vært tilknyttet litteraturhuset, og har vært helt avgjørende for at gjennomføringa av høstprogrammet har lyktes. Mange av disse blir med videre i nye stillinger som praktikanter, arrangementskoordinator og som arrangementsansvarlige i 2017.

Erfaringer med konseptet

Sellanraa Bok & Bar har vist seg å være et godt egnet sted for mange typer arrangement. Utstyret litteraturhuset fikk økonomisk støtte til er lett å betjene, og gjør det enkelt for en beskjeden organisasjon som litteraturhusets å holde et høyt aktivitetsnivå. I dette lokalet har litteraturhuset lagt hus både til egne og til eksterne arrangement i løpet av høsten. Bjarne Riiser Gundersen og Knut Ove Eliassen trakk fullt hus til en samtale om postmodernismen i Norge i november. Morten Strøksnes, Ottar Brox og Reidar Almås gjorde det samme om «Hva skjer i Nord-Norge?» i desember, på samme tidspunkt som Helene Uri og Peder Kjøs samtalte i lokalet ved siden av. I oktober forsøkte litteraturhuset seg på den første debatten av mer spontan karakter, hvor spørsmålet om utplassering av soldater på Værnes ble diskutert. Debatten ble godt besøkt – noe som vitner om at litteraturhuset gjennom sine sparsomme kanaler i sosiale medier allikevel har god rekkevidde – og lokalet fungerte veldig godt til denne typen uformell debatt.

Ellers har litteraturhuset i hovedsak benyttet seg av Kulturtorget på folkebiblioteket til de største arrangementene, og ellers Rådhusalen eller Magistratsalen. De mange arrangementene har gitt gode erfaringer med det nye Kulturkvartalet. Samarbeidet med

Trondheim folkebibliotek går godt. Det er selvsagt utfordrende at grunnleggende struktur som felles arrangementskalender ennå ikke er på plass. Det bidrar til mye ekstraarbeid og høy risiko for dobbeltbookinger eller forglemmelser. Det tekniske utstyret på biblioteket er heller ikke dimensjonert for en så høy arrangementsvirksomhet som samarbeidet mellom biblioteket og litteraturhuset nå legger opp til. Forhåpentligvis vil alt dette komme på plass i løpet av 2017.

En utfordring har vært i hvor stor grad folk oppfatter hva og hvor litteraturhuset er. Rent fysisk består litteraturhuset kun av de 62,5 kvadratmetrene som huser litteraturhusets daglige drift. Dette lokalet har imidlertid heldigvis vist seg egnet til en god del mindre arrangement, og også til møteromsutleie. Begge dele har vært viktige, ikke bare for økonomien, men også at det skal være mulig for folk å ta det fysiske litteraturhuset i bruk. Samarbeidsavtalen med Sellanraa Bok & Bar gjør at svært mange tror at Sellanraa *er* litteraturhuset – på godt og vondt. Det har også vært vanskelig for en del å finne riktig møteromslokale når litteraturhuset er arrangør i bibliotekets lokaler. Det er imidlertid grunn til å tro at alt dette vil gå seg til så snart vi får etablerte informasjonskanaler på plass, som mulighet til å henge opp plakater i vindfanget, digital informasjonstavle og liknende. I overveiende er det mitt inntrykk at folk er positive til det nye litteraturhuset og det nedskalerte konseptet, som legger hovedvekt på innhold og ikke så mye på sine fysiske attributter.

Engasjert byrå har utformet Litteraturhusets hjemmeside, og laget litteraturhusets grafiske profil, med mal for plakater, nyhetsbrev, flygeblad og annet nødvendig materiale for spredning av program. På grunn av tekniske utfordringer med kopimaskina ble det først på nyåret i 2017 mulig å trykke opp plakater, men skritt for skritt faller det meste på plass.

Til tross for svært begrensede ressurser, opplever Litteraturhuset stor velvilje og har mange gode samarbeidspartnere. Samarbeidsavtalen med NTNU står sentralt. Det er også stor interesse fra NTNU-miljøer om å samarbeide om konkrete arrangement, enten ved at litteraturhuset og personer med tilknytning til NTNU samarbeider om programposter, eller ved at forskere henvender seg til litteraturhuset med ønske om å holde foredrag. Som arena for forskningsformidling kan litteraturhuset komme til å spille en viktig rolle. Litteraturhuset har også blitt et populært sted å legge NTNU-relaterte møter på, og har på den måte bidratt med inntekter som igjen har ført til flere arrangement i litteraturhusets regi. Adresseavisen har vært samarbeidspartner på flere arrangement, og har også bidratt med god dekning av mange av litteraturhusets øvrige tilstelninger. Norsk Forfattersentrum Midt-Norge har hatt tett samarbeid med litteraturhuset gjennom hele prosjektfasen, og de litterære måltidene i

samarbeid med restauranten Alma's har vært en stor suksess. Både Mangfoldhuset, Cinemateket, Rosenborg Ballklub, Trøndersk Forfatterlag, Trøndelag Teater, Trondhjems Skiklub og Nidarosdomen har vært blant samarbeidspartnerne i 2016. Alle disse samarbeidspartnerne har bidratt til å legge fundamentet for et bredt forankret litteraturhus, som tilbyr møter over hele byen, med ulike tema og et tilbud som burde kunne være av interesse for de fleste.

Litterære prosjekter

I forbindelse med åpningen av litteraturhuset tok litteraturhuset initiativ til ti litteraturbenker i Trondheim. Initiativet ble tatt etter inspirasjon fra Århus, hvor en prosjektgruppe har fått midler til et større prosjekt i forbindelse med at Århus skal være europeisk kulturhovedstad i 2017. Prosjektet i Trondheim, som har fått navnet «Atlas over Trondheim», er tenkt som et søsterprosjekt i et internordisk litteraturformidlingsprosjekt, hvor litteraturbenkene bare er en begynnelse. Trondheim kommune og Trebyen Trondheim stilte seg svært positive til ideen, og har bidratt med finansering. Arkitektstudenter ved NTNU har utformet benkene, og ti forfattere med tilknytning til Trondheim – Margrethe Aas, Asieh Amini, Eva Furseth, Nina Elisabeth Grøntvedt, Markus Lantto, Idar Lind, Erlend Loe, Fredrik Skagen, Carl Frode Tiller og Arild Vange – ble invitert til å skrive tekster med tilknytning til bestemte steder i Midtbyen, og hvor disse tekstene ble frest inn på benker på de respektive stedene.

Denne typen litteraturformidlingsprosjekter er godt egnet som oppgave for litteraturhuset i Trondheim. Det er en fin måte å synliggjøre litteratur på, samtidig som skaper en dynamikk mellom byen og litteraturen som er positiv for begge. I og med at litteraturhuset allerede har fått midler fra fylkeskommunen for å gjøre liknende prosjekter på fylkesnivå, er det naturlig å se på denne typen aktivitet som viktig for litteraturhuset også framover.

Økonomi

Litteraturhuset disponerer fremdeles bare midler til å holde én ansatt for å drive organisasjonen. Det er for lite. Hovedmål for 2017 må derfor bli å bygge opp en drivverdig organisasjon og å få flere på lønningslista innenfor de begrensede økonomiske rammene som litteraturhuset må forholde seg til. I løpet av 2017 skal litteraturhuset også etablere en virksomhet for hele fylket. Dette vil også stille helt andre krav til organisasjonen enn det som har vært mulig til nå. Situasjonen er imidlertid langt lysere enn den kunne se ut ved åpningen. Til dels ved at både kommunen og fylkeskommunen har kommet litteraturhuset i møte med

engangsstøtte for å dekke de økte etableringskostnadene og en driftsbevilgning i tråd med politiske signaler. Men det er grunn til å se lyst på litteraturhusets egen drift.

En annen viktig oppgave blir å se på selve organisasjonsformen. Styret har besluttet å bruke 2017 til å finne ut om Litteraturhuset fremdeles skal være organisert som *forening*, eller gå over til å bli stiftelse, som flere av de etablerte litteraturhusene i Norge. Styret arbeider også med å se på muligheten for å danne egen *venneforening*.

I løpet av året har litteraturhuset hatt 186 749 kroner i billettinntekter. Det er skyhøyt over budsjett, og tyder på at det er gode utsikter for å øke virksomheten gjennom billettinntekter på mange typer arrangement. Litteraturhuset har også drevet en ganske utstrakt møteroms- og lokaleutleie i løpet av høsten etter åpningen. Siden åpningen har litteraturhuset hatt inntekter på 44 415 kroner i 2016 – noe som lover svært godt for framtida. Alle disse midlene går uavkortet inn i driften av litteraturhuset og bidrar til flere og bedre arrangement.

Litteraturhuset hadde 209 127 kroner på konto som vi tar med oss inn i driften for 2017. Mot 185 813 kroner i 2016.

Trondheim, 29. januar 2017

Trond Åm (sign)